

ODRŽIVI RAZVOJ, POSLOVNA ETIKA, OKOLIŠ

Sažetak

Ericsson kao kompanija koja teži svjetskom ugledu i kvaliteti, i to u svakom pogledu, u svojim temeljnim korporacijskim politikama i ostalim dokumentima koji rukovode međusobnim odnosima, kao i odnosima s interesnim skupinama, naglašava da izvrsnost poslovanja obuhvaća i etično ponašanje svijetu. Dokument Kodeks poslovne etike i poslovnog ponašanja daje osnovne smjernice koje omogućavaju bolje razumijevanje i pridržavanje poslovnih vrijednosti na kojima se temelje kompanijske aktivnosti. Etično ponašanje važno je u poslovanju jer se takvim ponašanjem njeguje ono najvrijednije – ne samo povjerenje kupaca već i društvene zajednice.

Kodeksom poslovne etike i poslovnog ponašanja obuhvaćena su različita područja od sukladnosti sa zakonima, preko poštovanja zaposlenika pa do zaštite okoliša.

U radu je na primjeru kompanije Ericsson Nikola Tesla prikazana razrada Kodeksa poslovne etike i poslovnog ponašanja u odnosu prema okolišu. Ovo je još jedan doprinos tumačenju održivog razvoja kao procesa promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i institucionalne promjene (promjene u političkom, obrazovnom, pravnom, financijskom itd. sustavu) u međusobnom skladu i omogućavaju ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja.

Ključne riječi: *održivi razvoj, društvena odgovornost, poslovna etika, okoliš*

1. UVOD

U ovom radu preuzeto je objašnjenje okoliša kao okruženja u kojem neka organizacija radi, uključujući zrak, vodu, zemlju, prirodne izvore, biljni svijet, životinjski svijet, ljude i njihove međusobne odnose. Prema normi ISO 14001 Sustavi upravljanja okolišem, okruženje se u ovom kontekstu proteže od unutrašnjosti organizacije do globalnog sustava. Uz okoliš, kao pojam za životni prostor, često ide pojam održivi razvoj za koji u literaturi možemo naći objašnjenje da je to proces promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i institucionalne promjene (promjene u obrazovnom, pravnom, financijskom itd. sustavu) u međusobnom skladu i omogućavaju ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja. Zašto jednostavno, ako može složenije. Već nekoliko godina okolišu i održivom razvoju pridružuju se društvena odgovornost i poslovna etika. Za potrebe ovog rada, etika podrazumijeva skup navika, vladanje nekog čovjeka, organizacije, skupine, naroda vrednovane s moralnog stajališta kao dobro-loše, dopušteno-nedopušteno, pošteno-nepošteno, ispravno-neispravno, dakle suprostavljenim vrijednostima. To vrednovanje se temelji na načelima/pravilima koje postavlja neka zajednica i razlikuje se ovisno o društvenom i kulturnom okruženju. Neka pravila su propisana, a neka su

jednostavno prihvaćena kao takova. Ovako općenite i načelne pristupe lakše je razumjeti na primjerima iz našeg okruženja.

Primjer:

Tijekom travnja, kao dodatak Večernjem listu, objavljena je publikacija Čuvajmo okoliš [4]. Informativno su obrađene teme energije i vode. Izdvojimo vodu koja je jedan od najznačajnijih prirodnih resursa i tomu pridodajmo moto obilježavanja Dana vode u 2005. godini koji glasi «Voda za život». U dodatku [4] možemo pročitati podatak da se iz zagrebačkih vodocrpilišta dnevno prosječno podigne 370.000 m³ vode, a da na putu do kućanstava i drugih potrošača izgubi čak oko 153.000m³, odnosno oko 41 %. Ako se kaže da je održivi razvoj takav razvoj koji omogućava ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja, onda ovo sigurno nije primjer održivog razvoja. U tekstu se objašnjava zašto dolazi do curenja vode od zastarjelosti cjevovoda pa do visokog tlaka u cjevovodima. Navodi se da je visoki tlak jednim dijelom posljedica zagađenja gradskih vodocrpilišta i crpljenja vode iz udaljenih vodocrpilišta. U sljedećim godinama planiraju se uložiti značajna sredstva u obnovu cjevovoda kako bi se osigurala zdrava i pitka voda s kojom će se postupati u maniri dobrog i brižnog gospodara [4].

Već površni osvrt pokazuje da bi bilo bolje da je postojala bolja usklađenost između tehničkog razvoja, smjera ulaganja i institucionalnog razvoja. Primjer pokazuje da prošle generacije nisu mislile na to da i buduće generacije moraju zadovoljiti svoje potrebe i očekivanja za pitkom vodom, zatim da prošle generacije nisu postupale etično zagađujući izvore pitke vode itd. Često i rado je citirana izjava pape Ivana Pavla II: «Ekološka kriza je kriza morala i najdublji prezir prema čovjeku».

2. NEŠTO JE PROPISANO

Ključne riječi poput održivog razvoja i etike spominju se u mnogim dokumentima od kojih izdvajam dva:

2.1 Sveučilišna povelja za održivi razvoj (COPERNICUS povelja [3])

Povelja je predstavljena u jesen 1993. godine na godišnjoj konferenciji Asocijacije europskih sveučilišta (Association of European Universities). S ponosom, među potpisnicima Povelje [3] pod slovom C (Croatia), pronaći ćemo dva hrvatska sveučilišta:

University of Zagreb

Josip Juraj Strossmayer University, Osijek.

Potpisnici Povelje [3], potvrdili su predanost svojih sveučilišta i nastavnog osoblja prihvaćanju i provedbi načela iz Povelje. Svaki fakultet provodi načela u okviru svojih lokalnih uvjeta.

Jedno od deset prihvaćenih načela glasi:

Etika za okoliš (Environmental Ethics)

Sveučilišta će među nastavnim osobljem, studentima, te javnosti općenito, promicati održive potrošačke navike i životne stilove u skladu s okolišem. Istovremeno, sveučilišta će razvijati programe kojima će povećavati osposobljenost akademskog osoblja da podučava o pitanjima okoliša.

Na temelju iskustva višegodišnje suradnje sa studentima i uvodnog tečaja za nove zaposlenike u Ericssonu Nikoli Tesli, jasno je da desetak godina nakon potpisivanja Povelje [3] brojni

studenti nisi čuli za pojam održivi razvoj, oni koji su i čuli teško ga mogu objasniti, a onaj dio koji će se prisjetiti nekog objašnjenja zapamtio je da moramo omogućiti i budućim naraštajima da zadovolje svoje potrebe. Samo rijetki studenti će uspostaviti jasnu poveznicu između okoliša, održivog razvoja i etike. Zanimljivo je i to da čak i studenti FER-a koji su kao izborni predmet odabrali etiku, nisu povezali te pojmove. Ista ili slična situacija je i sa provedbom ostalih načela Povelje [3]. Ovo je samo još jedna potvrda da na fakultetima proces promjena u smislu kako je objašnjen održivi razvoj još nije zaživio.

2.2 Kodeks strukovne etike hrvatskih arhitekata i inženjera u građevinarstvu [5]

Nakon višegodišnjeg rada skupine stručnjaka, entuzijasta, Skupština hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu u prosincu 1998.godine donosi Kodeks [5]. U 6.članku uspostavlja se poveznica između ključnih riječi ovog rada.

Poglavlje IV Odnos prema okolišu, Članak 6. glasi:

Ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri u obavljanju poslova dužni su strogo se pridržavati načela zaštite okoliša na način da:

- *upotrijebe sve svoje sposobnosti i predanost kako bi se postigla najbolja tehnička rješenja koja će pridonijeti zdravom i ugodnom okruženju za sve ljude, u otvorenim i zatvorenim prostorima;*
- *nastoje ostvariti ciljeve uz najmanju moguću potrošnju sirovina i energije, te najmanje moguće stvaranje otpada i bilo kakvog onečišćenja;*
- *kod svakog prijedloga i djelovanja potanko razmotre posljedice, izravne, neizravne, neposredne ili dugoročne, na zdravlje ljudi, socijalnu pravednost i mjesni sustav vrijednosti,*
- *temeljito prouče okoliš na koji utječu svojim projektima, procijene učinke koji bi mogli djelovati na stanje, dinamiku i estetske vrijednosti ekosustava, urbaniziranih ili prirodnih, kao i na pripadajuće socioekonomske sustave, te odaberu najbolji put za ekološki ispravan i održiv razvoj.*

Čitajući napise u novinama na temu neodgovarajućeg gospodarenja otpadom, pucanjima naftovoda, smještaju kompostane i sličnih neodgovarajućih objekata usred naselja s obiteljskim kućama, pomora ribe zbog izljevanja kemikalija i nepročišćenih otpadnih voda, projektiranja termoelektrane na ugljen usred zaštićenog područja biosfere čovjek se zapita poznaju li stručnjaci vlastiti Kodeks, pridržavaju li se onoga što su potpisali da prihvaćaju. Gdje je tu etika, idu li etika i briga o okolišu, briga o prirodnim resursima, briga o sadašnjim i budućim generacijama u istom smjeru ili se razilaze?

Srećom brojni primjeri uspješnih kompanija pokazuju ne samo da idu istim smjerom već etika ima važno mjesto u poslovanju i pomaže kompanijama da uspješno savladavaju brze tehnološke promjene, ekonomske promjene i promjene u društvu općenito.

Primjeri pokazuju da se u kompanijama razmatraju međuodnosi između etike i poslovnih područja poput poslovne strategije, upravljanja ljudskim resursima, marketinga, međunarodne trgovine itd.

3. OSVRT NA PRAKSU

Međunarodno dogovorena načela, pojedine korporacije, kompanije prenose u interne dokumente koji su onda dostupni javnosti, a primjeri takvih dokumenata su kodeksi, politike i sl. Takav pristup vrijedi i za korporaciju Ericsson.

3.1 Kodeks poslovne etike i poslovnog ponašanja [7]

Želeći javnost upoznati s načelima kojima se korporacija rukovodi, objavljen je Kodeks poslovne etike i poslovnog ponašanja iz kojeg su za potrebe ovog rada izdvojeni neki naglasci: «Mi u Ericssonu obvezni smo održavati visoku razinu čestitosti i poštenja u vođenju poslova. Poštenje i etika oduvijek su bili važni u načinu kako vodimo poslove. Poslovanje sa strogim osjećajem poštenja presudno je za održavanje povjerenja i vjerodostojnosti u naših kupaca, partnera, zaposlenika, dioničara i ostalih interesnih skupina».

Kodeks poslovne etike i poslovnog ponašanja sadrži pravila koja se odnose na odgovornosti pojedinaca i grupe jednakih ovlaštenja, kao i na odgovornosti zaposlenika, kupaca, dobavljača, dioničara i ostalih interesnih skupina, a obuhvaća od sukladnosti sa zakonom, pravilima i odredbama (uključujući pravila trgovanja dionicama koja vrijede za osobe koje raspoložu povlaštenim informacijama o poslovanju kompanije, preko poštovanja prema Ericssonovim zaposlenicima pa do zaštite okoliša i prijavljivanja neetičnog ponašanja.

Kodeks poslovne etike sadrži i obveze korporacije kao dobrog građanina, što znači da težimo tomu da budemo odgovorni građani u zajednicama u kojima poslujemo. To od nas iziskuje da budemo osjetljivi na društvena pitanja i na pitanja okoliša, te interesnim skupinama moramo dati odgovarajuće točne odgovore na njihove upite.

Kao globalni lider u telekomunikacijskoj industriji Ericsson vjeruje da je važno ponašati se društveno i etički odgovorno. Stalo nam je do ljudi koji sudjeluju u proizvodnji i podršci naših proizvoda i usluga širom svijeta. Težimo k tome da povećamo proizvodnost i smanjimo posljedice na okoliš. Važno je da se marka Ericsson uvijek povezuje s poštovanjem ljudskih prava, prihvatljivim radnim uvjetima i poslovnom praksom koja je dobra za okoliš.

3.2 Društvena odgovornost i održivost

Ericsson Nikola Tesla podržava održivi razvoj kao temelj budućnosti. Kao vodeća hrvatska kompanija u informacijsko-komunikacijskim tehnologijama Ericsson Nikola Tesla dosljedno pridonosi većoj kvaliteti života i povećanju poslovne učinkovitosti te omogućuje djelotvornije iskorištavanje resursa u Hrvatskoj i u svim državama u kojima posluje.

Isto tako Ericsson Nikola Tesla prihvaća svoju društvenu odgovornost kao nedjeljivi dio poslovne strategije, te između ostalog podržava obrazovne inicijative uključujući i globalnu inicijativu Ujedinjenih naroda za elektroničku održivost, www.gesi.org [8].

Ponekad se čini da se navedene ključne riječi isprepliću u različitim dokumentima tako da u politici upravljanja okolišem, te društvene odgovornosti stoji i sljedeće: «Ericsson podržava održivi razvoj kao temelj budućnosti, kako za današnje, tako i za buduće generacije. Ericsson vjeruje da je komunikacija osnovna ljudska potreba i pravo. Kao vodeća kompanija u komunikacijskim tehnologijama dosljedno ćemo pridonositi većoj kvaliteti života i povećanju proizvodnosti kako bismo omogućili bolje iskorištavanje resursa u svijetu. Bit ćemo odgovoran član društva».

Isto tako, na internet stranicama je objavljen i dokument Code of conduct ili Pravila ponašanja, koji se šalje dobavljačima i u kojem je navedeno ono što Ericsson Nikola Tesla očekuje od svojih dobavljača i njihovih zaposlenika. Važno je navesti da svaki novi zaposlenik u Ericssonu Nikoli Tesli dobije publikaciju «Naš način rada» ili *Our Ways of Working*. Knjižica sadrži od misije, vizije, vodećih načela, predanosti zaposlenika pa do usmjerenosti na operativnu izvrsnost, odnosno u sažetom obliku što svaki zaposlenik mora

znati. Nije dovoljno samo poznavati ono što je u različitim dokumentima propisano već to treba i provesti, povremeno nadzirati provedbu, te predlagati i provoditi poboljšanja.

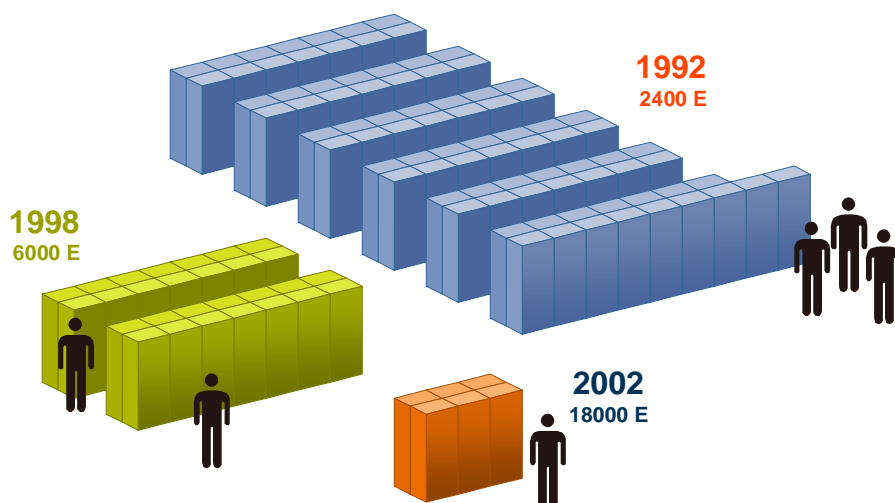
3.3 Primjer

Na primjeru razvoja centrale za pokretnu mrežu može se razraditi priča o održivom razvoju, društvenoj odgovornosti i poslovnoj etici.

Slika 1. Održivi razvoj-proces tehničkih promjena

Smanjenje potrošnje sirovina i potrošnje energije

U samo deset godina 70 (sedamdeset) puta je smanjena potrošnja sirovina i potrebne energije u proizvodnji centrala.

Telekomunikacijsko područje je izvrstan primjer za objašnjenje pojmova održivi razvoj i održivost, zatim kao primjer brige za sadašnje i buduće generacije i brige za okoliš, kao odličan primjer dizajna za okoliš i brige za prirodne resurse, ulaganja u razvoj tehnologija koje doprinose održivom razvoju, kao i odgovornog ponašanja i ispunjavanja potreba i očekivanja sadašnjih i budućih generacija, npr. u komunikaciji, dostupnosti informacija, novom načinu rada, učenju na daljinu, razvoju zajedničkog rada na daljinu itd.. Jedino što institucionalne promjene nisu pratile ovaj tehnički razvoj, prisjetimo se primjera koliko fakulteti primjenjuju načela Sveučilišne povelje za održivi razvoj. Prilikom etičkog vrednovanja pozitivno i dobro bi bili ocijenjeni trendovi u procesu tehničkih promjena, odgovoran odnos prema prirodnim resursima, posebno neobnovljivim, ulaganje u nove tehnologije, upotreba novih tehnologija u brizi za izuzetna briga za buduće generacije. Već se nekoliko godina radi i na tomu kako pravilno gospodariti zastarjelim elektroničkim proizvodima i opremom.

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Pred Hrvatskom je, na putu uključivanja u EU, burno razdoblje puno izazova. U nekoliko dokumenata koji se odnose na taj proces [9] posebno je istaknuto područje okoliša kao jedan od većih problema za rješavanje. Cilj rada je potaknuti one, do kojih rad uopće doprije, na bolje razumijevanje objašnjenja ključnih pojmova, na praćenje dokumentacije, na

razumijevanje onog što piše, na provedbu dogovorenih i prihvaćenih načela, kao i na bolje povezivanje i međusobnu ovisnost različitih područja.

5. POJMOVNIK

5.1 Održivi razvoj

Održivi razvoj je objašnjen kao proces promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i institucionalne promjene (promjene u političkom, obrazovnom, pravnom, financijskom itd. sustavu) u međusobnom skladu i omogućavaju ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja.

- Svjetska komisija za okoliš i razvoj, Bruntland izvještaj ili izvještaj "Naša zajednička budućnost", 1987. god.

5.2 Društvena odgovornost

Predanost poslovnog svijeta održivom ekonomskom razvoju kojem će doprinostiti radeći sa zaposlenicima, njihovim obiteljima, lokalnom zajednicom i društvom u cjelini kako bi poboljšali kvalitetu njihova života.

Strategija poslovne odgovornosti za kompanije je očigledna poslovna korist i pozitivan doprinos zadovoljstvu društva.

5.3 Etika (grč. Ethos = običaj, navada, značaj)

Nauka o moralu; ima zadatak ne samo da nas upozna s tim što je moral, koje su njegove osnovne komponente nego i da zauzme kritičko stanovište prema postojećoj moralnoj praksi; zadatak etike nije samo u tome da ukaže na sva različita gledanja ljudi, nego i da izvrši vrijednosnu ocjenu i da ukaže na prave i istinske vrijednosti; kritičko-filozofska etika treba pokazati ne toliko kakve moralne sudove ljudi donose, nego i kakve moralne sudove ljudi trebaju donositi o određenim karakteristikama i postupcima

5.4 Okoliš

Okoliš je prirodno okruženje: zrak, tlo, voda i more, klima, biljni i životinjski svijet u ukupnosti uzajamnog djelovanja i kulturna baština kao dio okruženja kojeg je stvorio čovjek. (Zakon o zaštiti okoliša, NN 82/94, čl.5)

LITERATURA

- [1] www.gesi.com
- [2] http://www.e-businessethics.com/Symposium/Symposium_Oct%202003.htm Business Ethics Symposium, The New Challenge for Business Schools and Corporate Leaders
- [3] http://www.copernicus-campus.org/sites/charter_index1.html University Charter for Sustainable Development (Sveučilišna povelja za održivi razvoj)
- [4] 18.04.2005. Večernji list, dodatak Čuvajmo okoliš
- [5] Kodeks strukovne etike hrvatskih arhitekata i inženjera u građevinarstvu
- [6] www.csereurope.org
- [7] Kodeks poslovne etike i poslovnog ponašanja (Code of Business Ethic and Conduct), http://www.ericsson.com/hr/etk/drustvena_odgovornost/kodeks.shtml

[8] Global e-Sustainability Initiative, www.gesi.org

[9] www.vlada.hr

SUSTAINABLE DEVELOPMENT, BUSINESS ETHICS AND ENVIRONMENT

Summary

Ericsson as the company striving for global reputation and quality in all aspects emphasizes in all its corporate policies and other documents regulating their mutual relations and relations with the stakeholders that the business excellence includes the ethical conduct of all involved as well. The document The Code of Business Ethics and Conduct provides the guidelines for understanding and adhering to the values the company activities are based on. Ethical conduct is important in business because with it the most valuable asset is cherished – the trust of customers and of the community.

The Code of Business Ethics and Conduct comprises various issues, from legal compliance over respect towards employees to environmental protection.

The paper shows how the company Ericsson Nikola Tesla implemented the Code of Business Ethics and Conduct in environmental management. It contributes to the interpretation of sustainable development as a process of change in which the exploitation of resources, the direction of investments, the orientation of technical development and institutional change

(i.e. the change in political, educational, legal, financial, etc. system) are all in harmony and enable the present and future generations to meet their needs and expectations.

Key words: *sustainable development, social responsibility, business ethics and environment*